

Õiguskantsleri Kantselei

Liis Valk
Politsei- ja Piirivalveamet
ppa@politsei.ee

Teie 01.07.2024 nr 1.2-5/13-2

Meie 02.08.2024 nr 7-4/240685/2404445

Digitaalse isikutunnistuse väljastamine

Austatud Liis Valk

Õiguskantsler leidis, et Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) otsus, mille kohaselt digitaalseid isikutunnistusi PPA teenindusbüroodes ei väljastata, mistõttu saavad inimesed digi-ID kätte ainult välise teenuseosutaja kaudu täiendava teenustasu eest, on vastuolus [isikut tõendavate dokumentide seaduse](#) (ITDS) ning põhiseaduse § 3 lõikega 1 ja §-dega 14, 32 ja 113 (õiguskantsleri 17.06.2024 [soovituse](#)).

Küsisite õiguskantsleri hinnangut, mille osas erineb kaardi vormis digitaalse isikutunnistuse väljastamise protsess ja Selveris võetav teenustasu mobiili-ID vormis digitaalse isikutunnistuse väljastamise protsessist ja selle kasutamise puhul mobiilioperaatori poolt võetavast teenustasust. Soovisite ka teada, millistel juhtudel on ITDS-i alusel välja antava dokumendi väljastamine üksnes välise teenuseosutaja kaudu täiendava teenustasu eest lubatud ja õigustatud.

ITDS § 12¹ lg 1 esimese lause kohaselt väljastatakse isikut tõendav dokument PPA või Välisministeeriumi kaudu. See säte kohaldub ka digitaalse isikutunnistuse väljastamise kohta. Dokumentide väljastamise erijuhud on reguleeritud ITDS §-s 12².

PPA võib halduslepinguga anda seaduses loetletud ülesanded üle eraõiguslikule isikule (ITDS § 3¹). Kehtiva seaduse kohaselt võib eraõiguslikule isikule üle anda ka ITDS §-s 12¹ sätestatud ülesanded (ITDS § 3¹ lg 2).

Seletuskirjas on toodud sõnaselgelt välja, et eraõigusliku isiku kaudu dokumendi kättesaamine on täiendav, vabatahtlik võimalus ning inimesel on jätkuvalt õigus pöörduda otse PPA või välisesinduse poole (vt lähemalt õiguskantsleri 17.06.2024 soovitusel punkt 14).

Niisiis tuleneb isikut tõendavate dokumentide seadusest, et inimesel peab olema võimalik saada isikut tõendav dokument (sh digitaalne isikutunnistus) kätte PPA teenindusbüroost. Passi, isikutunnistuse ja nõ tavalise digitaalse isikutunnistuse (st vastava kiipkaardi) väljaandmine on PPA teenindusbüroos ka hõlpsalt võimalik ning seda õiguskantsleri 17.06.2024 [soovituses](#) on peamiselt ka silmas peetud.

Mobiili-ID on ITDS §-s 20⁴ kohaselt küll üks digitaalse isikutunnistuse vorm, ent oma olemuselt on tõepoolest tegu isikutunnistusega, mis on tihedalt seotud mobiilioperaatori ja inimese kehtiva mobiil-ID vormis digitaalse isikutunnistuse kasutamise lepinguga, sest mobiil-ID digitaalset tuvastamist võimaldav sertifikaat ja digitaalset allkirjastamist võimaldav sertifikaat on seotud mobiiltelefoni SIM-kaardiga või eSIM-kaardiga. Mobiil-ID väljastamine PPA teenindusbüroos võiks olla ülemäära keeruline ja ehk ka raskesti korraldatav.

Isikut tõendavad dokumendid on seaduse järgi ka mõneti erineva tähendusega. ITDS § 5 lg 1 sätestab, et Eestis elaval Eesti kodanikul peab olema isikutunnistus, samuti on pass ITDS § 21 lg 1 järgi peamine Eesti kodaniku reisidokument välisriiki reisimisel. Seevastu nt mobiil-ID ja digitaalne isikutunnistus on dokumendid, mida Eesti kodanik saab omandada lisaks kohustuslikule isikutunnistusele ja mille omamine ei ole möödapääsmatu. Seega on kahtlemata võimalik ka tõstatada küsimus, kas mõeldav oleks õiguslik lahendus, mil riik peab looma võimaluse väljastada passi ja isikutunnistust kindlasti ka PPA teeninduspunktis, ent dokumentide, mille omamine pole kohustuslik, väljaandmise saab täiel määral üle anda nt mõnele eraõiguslikule isikule.

Isikut tõendavate dokumentide seaduse regulatsioon tekitab mitmeid küsimusi selle kohandamise vajadusest ja teie küsimused on põhjendatud. Näib, et raskused normide tõlgendamisel ja rakendamisel on vähemalt osaliselt tingitud isikut tõendavate dokumentide seaduse erinevate sätete ja nende alusel välja antavate isikut tõendavate dokumentide tekkeloost.

Sestap pöördub õiguskantsler lähiajal Riigikogu poole, et koos seadusandjaga hinnata, kuidas oli plaanitud ja milline võiks olla regulatsioon isikut tõendavate dokumentide väljastamise ülesande üleandmisel ja mil määral PPA peab kõiki üleantavaid ülesandeid samaaegselt ka ise täitma.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek-Ivar Määrts
kontrollkäikude osakonna juhataja-õiguskantsleri nõunik
õiguskorra kaitse osakonna juhataja ülesannetes
õiguskantsleri volitusel